

Дело C-530/23 [Barało]ⁱ**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

17 август 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Rejonowy we Włocławku (Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

17 август 2023 г.

Наказателно производство срещу:

КР

Предмет на главното производство

Наказателно производство срещу лице на психиатрично лечение, което е обвинено в притежаване на наркотични вещества и управление на моторно превозно средство под въздействието на такива вещества

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на правото на Европейския съюз в областта на процесуалните гаранции за достъпа на уязвимите лица до адвокат — Съвместимост на националното право с правото на Съюза — Право или задължение да се оставят без приложение несъвместимите с директивите разпоредби на националното право — Възможност за пряко прилагане на директива — Право или задължение да не се вземат предвид доказателствата в наказателното производство, които са събрани в нарушение на директивите — Задължения на прокурора във връзка с ефективната правна защита — Съвместимост с правото на Съюза на разпоредбите, които оправомощават министъра на правосъдието да издава задължителни указания за прокурорите — Член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз

ⁱ Името на настоящото дело е измислено. То не съвпада с истинското име на никоя от страните в производството.

Преюдициални въпроси

1. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 18, 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с нормите на член 3, параграф 2, букви а) и в) и параграф 3, буква а) от Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане съгласно тълкуването, произтичащо от раздели 6, 7, 11 и 13 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, да се тълкуват в смисъл, че въвеждат императивна норма с директен ефект, която води до недопустимост на процесуалното действие разпит на уязвимо лице, ако е извършено без участието на защитник при наличието на обективни фактически предпоставки за предоставянето на правна помощ, когато същевременно органът на досъдебното производство не предоставя служебно правна помощ (включително спешна или временна) без неоправдано забавяне и преди съответното лице [в конкретния случай уязвимото лице] да бъде разпитано от полицията, от друг правоохранителен орган или от съдебен орган или преди извършването на конкретни следствени действия или действия по събиране на доказателства[?]

2. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 18, 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с нормата на член 1, параграф 2 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест съгласно тълкуването, произтичащо от раздели 6, 7, 11 и 13 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, въпреки фактическите предпоставки за незабавно установяване на статута на лицето да се тълкуват в смисъл, че неизвършването на процесуални действия за установяване на потенциалната уязвимост или непризнаването на лицето за уязвимо, както и невъзможността за оспорване на преценката на потенциалната уязвимост и непредоставянето на служебен защитник на такова лице без неоправдано

забавяне в никакъв случай не са допустими при дела относно престъпления, които се наказват с лишаване от свобода, а обстоятелствата, поради които не са предприети действия за установяване на статута на лицето и не му е предоставен служебен защитник, трябва да са изрично посочени в принципно подлежащото на обжалване решение да се пристъпи към разпит в отсъствието на адвокат[?]

3. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 18, 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с нормата на член 1, параграф 2 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест съгласно тълкуването, произтичащо от раздел 3, точка 7 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, да се тълкуват в смисъл, че щом държавата членка не е въвела презумпция за уязвимост в рамките на наказателното производство, това трябва да се тълкува в смисъл, че осуетява възможността на заподозряното лице да ползва гаранциите по член 9 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест съгласно тълкуването, произтичащо от раздел 11 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, и следователно правосъдните органи са длъжни в такъв случай да приложат пряко разпоредбите на Директивата[?]

4. При утвърдителен отговор на поне един от първите три въпроса трябва ли посочените в тях разпоредби на двете директиви да се тълкуват в смисъл, че не допускат национални разпоредби като:

а) член 301, второ изречение от Наказателно-процесуалния кодекс, съгласно който разпитът на обвиняемия се извършва с участието на упълномощен защитник само по искане на обвиняемия, а неявяването на защитник не е пречка за разпита;

б) член 79, параграф 1, точки 3 и 4 от Наказателно-процесуалния кодекс, съгласно който в наказателното производство обвиняемият (подсъдимият) трябва да има защитник, ако съществува основателно съмнение, че към момента на извършване на деянието не е бил в състояние да разбира

значението на деянието или да ръководи постъпките си или способността му за това е била значително ограничена, и ако съществува основателно съмнение дали психичното му състояние му позволява да участва в производството или да води защитата си самостоятелно и разумно[?]

5. Трябва ли да се приеме, че член 3, параграф 2, буква а) във връзка с член 3, параграф 3, буква б) от Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане във връзка с принципа на предимство и принципа на директния ефект на директивите задължава органите на досъдебното производство, съдилищата и всички държавни органи да оставят без приложение несъвместимите с Директивата разпоредби на националното право като посочените в четвъртия въпрос и вследствие на това — поради изтичането на срока за транспониране — вместо националната норма да прилагат упоменатите норми на Директивата с директен ефект[?]

6. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест да се тълкуват в смисъл, че когато не е взето решение по въпроса или не е предоставена служебно правна помощ на уязвимо лице или на лице, за което съществува презумпция за уязвимост в съответствие с раздел 3, точка 7 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство (2013/С 378/02), а впоследствие полицейски или друг правоохранителен орган е извършил следствени действия с участието на такова лице, включително действия, които не могат да бъдат повторени пред съда, националният съд, който разглежда наказателното дело, както и всички други държавни органи, които участват в осъществяването на правосъдието (тоест и органите на досъдебното производство), са длъжни да **оставят без приложение несъвместимите с Директивата разпоредби на националното право** като посочените в четвъртия въпрос и вследствие на това — поради изтичането на срока за транспониране — вместо националната норма да прилагат упоменатите норми на Директивата с директен ефект, дори ако след приключване на разследването (от разследващия полицаи или следователя) и внасянето на обвинителния акт в съда от прокурора лицето е упълномощило защитник по свой избор[?]

7. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на

Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с нормата на член 1, параграф 2 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест съгласно тълкуването, произтичащо от раздели 6, 7, 11 и 13 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, да се тълкуват в смисъл, че **държавата членка е длъжна да гарантира незабавно установяване и признаване на уязвимостта на обвиняемия, както и служебна правна помощ за заподозрените и обвиняемите в наказателното производство, за които съществува презумпция за уязвимост или са уязвими лица, като тази помощ е задължителна дори когато няма отправено искане от страна на компетентния орган до независим специалист да провери степента на уязвимост, нуждите на уязвимото лице и доколко предприетите или планираните спрямо него мерки са подходящи, докато не бъде извършена надлежна преценка от независим специалист[?]**

8. При утвърдителен отговор на седмия въпрос трябва ли посочените разпоредби на Директивата и на Препоръката на Комисията да се тълкуват в смисъл, че **не допускат национална правна уредба като член 79, параграф 1, точки 3 и 4 от Наказателно-процесуалния кодекс**, съгласно която в наказателното производство обвиняемият трябва да има защитник **само** ако съществува основателно съмнение, че към момента на извършване на деянието не е бил в състояние да разбира значението на деянието или да ръководи постъпките си или че способността му за това е била значително ограничена, и ако съществува основателно съмнение дали психичното му състояние му позволява да участва в производството или да води защитата си самостоятелно и разумно[?]

9. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с нормата на член 1, параграф 2 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест съгласно тълкуването, произтичащо от раздели 6, 7, 11 и 13 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно

производство, а също и правилото относно презумпцията за уязвимост да се тълкуват в смисъл, че **най-късно преди първия разпит на обвиняемия от полицията или от друг компетентен орган компетентните органи (прокуратура, полиция) са длъжни незабавно да извършат процесуалните действия за установяване и признаване на уязвимостта на обвиняемия в наказателното производство и да му гарантират предоставяне на правна помощ или спешна (временна) помощ, а също и да не пристъпват към разпит на обвиняемия, докато служебно не му бъде предоставена правна помощ или не му бъде осигурена спешна (временна) помощ[?]**

10. При утвърдителен отговор на деветия въпрос трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с нормата на член 1, параграф 2 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест съгласно тълкуването, произтичащо от раздели 6, 7, 11 и 13 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, да се тълкуват в смисъл, че задължават държавите членки изрично да определят в националното си законодателство основанията и критериите за дерогиране на правилото за незабавно установяване и признаване на уязвимостта на обвиняемия в наказателното производство и да му гарантират предоставяне на правна помощ или спешна (временна) помощ, а всяка евентуална дерогация следва да е пропорционална, ограничена във времето и да не засяга принципа на справедливост на производството и освен това следва да има процесуалната форма на акт за разрешаване на временна дерогация, по отношение на който страните по принцип следва да имат правото да изискат съдебен контрол[?]

11. Трябва ли член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47 от Хартата на основните права във връзка с член 3, параграф 2, буква а) и параграф 3, букви а) и б) от Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане във връзка с член 1, параграф 2 и съображение 27 и във връзка с член 8 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест

да се тълкува в смисъл, че когато процесуалният орган не е предоставил и не е посочил причините за невземането на решение да се предостави служебно правна помощ на лице, за което съществува презумпция за уязвимост и/или е уязвимо лице (в съответствие с препоръки 7 и 11 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство), това лице има право на ефективни правни средства за защита, а за такова средство следва да се приеме националният процесуалноправен институт по член 344а от Наказателно-процесуалния кодекс, а именно връщането на делото на прокурора с цел:

а) органът на досъдебното производство да предприеме действия за установяване и признаване на уязвимостта на обвиняемия в наказателното производство;

б) да се даде възможност на обвиняемия да се консултира със защитник преди разпита;

в) разпитът на обвиняемия да се проведе в присъствието на защитник и да му бъде направен аудио-визуален запис;

г) да се даде възможност на защитника да се запознае с материалите по делото, и да се направят евентуални доказателствени искания от уязвимото лице и служебно назначения му или избран от него адвокат[?]

12. Трябва ли член 4 от Хартата на основните права на Европейския съюз във връзка с член 6, параграф 1 и член 2 от Договора за Европейския съюз, както и член 6, параграф 3 от Договора за Европейския съюз във връзка с член 3 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., впоследствие изменена с Протоколи № 3, 5 и 8 и допълнена с Протокол № 2, във връзка с презумпцията за уязвимост съгласно препоръка 7 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, да се тълкува в смисъл, че провеждането на разпит на обвиняемия от полицейски служител или друго лице с правомощия да извършва следствени действия, в условията на психиатрична болница, без отчитане на състоянието на несигурност, в условията на особено ограничена свобода на изразяване и своеобразна психическа беззащитност и в отсъствието на адвокат представлява нечовешко отношение и затова въобще извършеното по този начин процесуално действие разпит е недопустимо като противоречащо на основните права на Съюза[?]

13. При утвърдителен отговор на дванадесетия въпрос трябва ли посочените в него разпоредби да се тълкуват в смисъл, че оправомощават (съответно задължават) националния съд, който разглежда наказателно дело от обхвата на Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на

Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с препоръка 7 от Препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство, и от обхвата на Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане, а също и всички други органи на наказателното производство, които извършват процесуални действия по делото, **да оставят без приложение несъвместимите с Директивата разпоредби на националното право**, и по-конкретно да оставят без приложение член 168а от Наказателно-процесуалния кодекс, и вследствие на това — поради изтичането на срока за транспониране — вместо националната норма да прилагат упоменатите норми на Директивата с директен ефект, дори ако след приключване на разследването (от разследващия полицаи или следователя) и внасянето на обвинителния акт в съда от прокурора лицето е упълномощило защитник по свой избор[?]

14. Трябва ли член 2, параграф 1, буква б), член 4, параграф 5 и член 9 във връзка със съображения 19, 24 и 27 от Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест във връзка с член 3, параграф 2, букви а), б) и в) и параграф 3, буква б) от Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане във връзка с член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, както и принципът на ефективност в правото на Съюза да се тълкуват в смисъл, че в досъдебната фаза на наказателното производство прокурорът е длъжен да действа в пълно съответствие с имащите директен ефект изисквания на Директива 2016/1919 и съответно да гарантира, че ползващите се със защитата по тази директива заподозрени или обвиняеми лица ще разполагат в процеса с осигурена ефективна правна защита, считано от настъпването на по-ранния от следните моменти:

- а) преди да бъдат разпитани от полицията или от друг правоохранителен орган или от съдебен орган;
- б) при извършването на следствено действие или на друго действие по събиране на доказателства от страна на разследващите или на други

компетентни органи съгласно член 3, параграф 3, буква в) от Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г.;

в) без неоправдано забавяне след задържането (под което следва да се разбира и престой в психиатрична болница), като при необходимост той е длъжен да остави без последици евентуалните заповеди на горестоящите прокурори, ако е убеден, че изпълнението им би довело до нарушаване на ефективната защита на обвиняем, за когото съществува презумпция за уязвимост, включително на правото му на справедлив съдебен процес или на друго негово право по Директива 2016/1919 във връзка с Директива 2013/48/ЕС[?]

15. При утвърдителен отговор на четиринадесетия въпрос трябва ли член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, който закрепва принципа на ефективната правна защита, във връзка с член 2 ДЕС и във връзка с принципа на зачитане на правовата държава съгласно тълкуването му в практиката на Съда (вж. решение на Съда от 27 май 2019 г. по дело C-508/18), както и принципът на съдийската независимост по член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47 от Хартата на основните права съгласно тълкуването му в практиката на Съда (вж. решение от 27 февруари 2018 г., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117), да се тълкуват в смисъл, че **предвид възможността главният прокурор и горестоящите прокурори да дават указания, задължаващи долустоящите прокурори да не прилагат определени разпоредби на правото на Съюза с директен ефект или затрудняващи прилагането на такива разпоредби, тези принципи не допускат национално законодателство, съгласно което прокуратурата е пряко зависима от орган на изпълнителната власт, а именно от министъра на правосъдието, нито допускат национални правни уредби, които ограничават независимостта на прокурора при прилагането на правото на Съюза, и по-конкретно:**

а) член 1, параграф 2, член 3, параграф 1, точки 1 и 3 и член 7, параграфи 1—6 и 8, а също и член 13, параграфи 1 и 2 от Закона от 28 февруари 2016 г. за прокуратурата, които оправомощават министъра на правосъдието, който същевременно е главен прокурор и ръководител на прокуратурата, да издава указания, които са задължителни за долустоящите прокурори включително в частта, в която ограничават или затрудняват прякото прилагане на правото на Съюза[?]

Цитирани разпоредби на международното право

Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „ЕКПЧ“): член 3, член 6, точка 3, букви б) и в)

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

1. Договор за Европейския съюз: членове 2, 6 и 9 и член 19, параграф 1;
2. Хартата на основните права на Европейския съюз: членове 4 и 47;
3. Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест (ОВ L 297, 2016 г., стр. 1, наричана по-нататък „Директива 2016/1919“): съображения 18, 19, 24 и 27, член 2, параграф 1, букви б) и в) и параграф 2, член 4, параграф 5, член 8 и член 9;
4. Препоръка на Комисията от 27 ноември 2013 година относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство (ОВ С 378, 2013 г., стр. 8, наричана по-нататък „Препоръката на Комисията“): съображения 1, 6, 7, 11 и 13 и точки 4, 7, 11 и 13;
5. Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (ОВ L 294, 2013 г., стр. 1, наричана по-нататък „Директива 2013/48/ЕС“): съображения 50 и 51 и член 3.

Цитирани разпоредби на националното право

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Конституция на Република Полша): членове 7 и 9, член 42, параграф 2;
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (Закон от 6 юни 1997 г. — Наказателен кодекс, наричан по-нататък „Наказателният кодекс“), член 1, параграф 1, член 31, параграфи 1 и 2;
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (Закон от 6 юни 1997 г. — Наказателно-процесуален кодекс, наричан по-нататък „Наказателно-процесуалният кодекс“): членове 6, 7, 16, 71, член 79, параграф 1, точки 3 и 4, член 79, параграф 3, член 81, параграф 1, член 81a, параграфи 2 и 3, член 137, член 147, параграфи 1, 2 и 2b, член 168a, член 171, параграфи 1, 5 и 7, член 175, параграф 1, член 245, параграф 1, член 298, параграф 1, член 300, параграфи 1 и 4, член 301, член 313, параграф 1, член 321, член 326, параграфи 1 и 2, член 344a, параграфи 1 и 2, член 437, параграфи 1 и 2, член 463, параграф 1;

4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. — Prawo o ustroju sądów powszechnych (Закон от 27 юли 2001 г. за устройството на общите съдилища) (Dz. U., 2001 г., бр. 98, позиция 1070, изменен, наричан по-нататък „Законът за общите съдилища“): членове 9, 9а, 53с;

5. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Закон от 28 януари 2016 г. за прокуратурата) (Dz. U., 2016 г., позиция 176, изменен): членове 1, 3, 7, 13 и 106.

Практика на Европейския съд по правата на човека

1. Решение от 27 ноември 2008 г., Salduz с/у Турция (СЕ:ЕЧР:2008:1127JUD003639102): точки 50, 51, 54, 55, 60, 62 и 72;

2. Решение от 31 март 2009 г., Płonka с/у Полша (СЕ:ЕЧР:2009:0331JUD002031002): точки 34, 35, 41 и 42;

3. Решение от 13 септември 2016 г., Ibrahim и др. с/у Обединеното кралство (СЕ:ЕЧР:2016:0913JUD005054108): точки 249, 253—255, 257, 258, 261 и 271—274;

4. Решение от 9 ноември 2018 г., Beuze с/у Белгия (СЕ:ЕЧР:2018:1109JUD007140910).

Кратко представяне на фактите и производството

1 Наказателното производство пред запитващата юрисдикция е образувано срещу К. Р. по обвинение в това, че:

– а) на 22 юли 2022 г. в нарушение на Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii (Закон за противодействие на наркоманиите) е притежавал упойващо вещество, а именно канабис, с брутно тегло 8,50 грама и психотропно вещество, а именно амфетамин, с брутно тегло 33,83 грама, което съставлява престъпление по член 62, параграф 1 от Закона за противодействие на наркоманиите от 29 юли 2005 г.;

– б) на 21 юли 2022 г., около 23,55 ч., под въздействието на вещество с подобно на алкохола действие е управлявал лек автомобил при концентрация на амфетамин в кръвта от 156,2 ng/ml, което съставлява престъпление по член 178а, параграф 1 от Наказателния кодекс.

2 К.Р. е арестуван в 00,05 ч. от полицейски служители, които малко преди това — преди полунощ, проверили техническото състояние на управляваното от него превозно средство, но след разговора с К.Р. си тръгнали. Непосредствено преди ареста К.Р. бил извън автомобила, бил нервен и говорел несвързано. По искане на полицейските служители той им предава притежаваните от него найлонови торбички, съдържащи бял прах и

зелено сухо вещество. След ареста е отведен в болница, където му е взета кръв за изследване за наркотични вещества.

- 3 На 22 юли 2022 г. сутринта в отсъствието на К.Р. е извършено претърсване на дома му. По-нататък в хода на производството без участието на К.Р. е извършен и анализ на видеонаблюдението на улиците, по които може да е минал с автомобила.
- 4 Тестовите показват, че предадените от К.Р. вещества са съответно канабис и амфетамин. На 22 юли 2022 г. в 12,15 ч. е привлечен като обвиняем за извършване на престъплението по член 62, параграф 1 от Закона за противодействие на наркоманиите.
- 5 К.Р. е уведомен за правото да упълномощи защитник по свой избор, както и за възможността да ползва служебен защитник поради икономическото си положение. Той също така е уведомен за правото си да дава обяснения, да отказва да дава обяснения и да отговаря на въпроси. В протокола от разпита не се споменава за настоящи или минали психични смущения.
- 6 К.Р. не признава да е извършил соченото престъпление. Той отказва да даде обяснения, да подпише протокола и да се запознае с преписката в края на разследването. Не е направен аудио-визуален запис на разпита. В разпита не участва защитник. Разследващият орган не поисква от съда да назначи служебен защитник. К.Р. е освободен от ареста на 22 юли 2022 г. в 12,31 ч.
- 7 Изследванията на кръвната проба показват концентрация на амфетамин (156,2 ng/ml), която вещото лице оценява като състояние „под въздействието на вещество, което има действие, подобно на алкохола“.
- 8 През август 2022 г. полицейският служител издава ново постановление за привличане на обвиняем, включващо и обвинение в извършване на престъплението по член 178а, параграф 1 от Наказателния кодекс, което обаче не е предявено веднага на К.Р. Разпитаният лекар от психиатрията свидетелства, че тежестта на симптомите на психичното заболяване възпрепятства участието на К.Р. в процесуалните действия.
- 9 Медицинските документи, получени от прокурора, показват, че от 2021 г. насам К.Р. няколко пъти е бил в психиатрични болници, включително на 22 юли 2022 г. и в периода от 8 август до 30 септември 2022 г., поради психични и психотични разстройства.
- 10 Новото постановление за привличането му като обвиняем е предявено на К.Р. на 14 октомври и той е разпитан в психиатричната болница без присъствието на защитник. Дадени са му същите разяснения като при първия разпит. На разпита не е направен аудио-визуален запис. К.Р. не признава да е извършил соченото престъпление и отказва да дава обяснения, но поисква да се запознае с преписката в края на разследването и с

писмените мотиви за обвиненията. Изложението на мотивите е връчено на майка му на 27 октомври 2022 г.

- 11 К.Р. е изписан от психиатричната болница на 20 октомври 2022 г. На 23 ноември 2022 г. вещото лице издава заключението си за веществата, които К.Р. предава при арестуването си.
- 12 На 2 декември 2022 г. К.Р. се явява в полицията за запознаване с преписката, но отказва да го направи. По това време той няма избран или служебен защитник. Не прави доказателствени искания.
- 13 На 15 декември обвинителният акт срещу К.Р., изготвен от полицейския служител и потвърден от прокурора, е внесен в Sąd Rejonowy we Włocławku (Районен съд Влоцлавек, Полша). На 17 януари 2023 г. е представено пълномощното на адвоката, когото К.Р. определя за свой защитник.
- 14 С определение от 28 февруари 2023 г. на основание член 344а, параграф 1 от Наказателно-процесуалния кодекс съдът връща делото на прокурора от Prokuratura Rejonowa we Włocławku (Районна прокуратура Влоцлавек, Полша) за извършване на допълнителни следствени действия, а именно разпит на К.Р. в присъствието на защитник и изготвяне на заключение от вещи лица психиатри относно психичното състояние на К.Р. в момента на извършване на деянията и по време на производството.
- 15 На 3 март 2023 г. прокурорът подава частен протест срещу това определение, като твърди, че не е необходимо да се събират нови доказателства и че получените медицински документи не дават основание да се извършва преглед на К.Р. от вещи лица за установяване на психичното му състояние.
- 16 На 29 март 2023 г. Sąd Okręgowy we Włocławku (Окръжен съд Влоцлавек, Полша) отменя определението от 28 февруари 2023 г. и връща делото на Sąd Rejonowy we Włocławku (Районен съд Влоцлавек).
- 17 Запитващата юрисдикция посочва, че ръководител на Prokurator Rejonowy we Włocławku (районен прокурор, Влоцлавек, Полша), който в качеството си на държавен обвинител е страна по делото срещу К.Р., е Prokurator Generalny (главен прокурор, Полша), който същевременно е Ministr Sprawiedliwości (министър на правосъдието, Полша), като главният прокурор ръководи дейността на прокуратурата лично или чрез подчинените си прокурори, като издава заповеди, насоки и указания.

Кратко изложение на мотивите за запитването

Съображения по първия, втория, третия, петия, шестия, седмия, деветия и десетия въпрос

- 18 Делото пред запитващата юрисдикция се отнася до обвиняем/подсъдим, който в миналото е бил лекуван в психиатричните отделения на няколко болници. В досъдебното производство, от първия разпит до внасянето на обвинителния акт, не му е осигурено участието на защитник. Не е установен статутът му на лице, по отношение на което съществува презумпция за уязвимост или което е уязвимо, нито му е дадена възможност да оспори преценката по този въпрос. Той е разпитан и по време на престоя си в отделението на психиатричната болница. Не е направен аудио-визуален запис на разпита. Не е поискана експертиза относно психичното състояние на обвиняемия, т.е. не е установено дали в момента на извършване на деянието е бил в състояние да разбира значението на деянието и да ръководи постъпките си и дали изобщо е можел да участва в производството и да води защитата си самостоятелно и разумно.
- 19 По този начин обвиняемият е бил лишен от минималните стандарти за защита, на които има право съгласно Директиви 2016/1919 и 2013/48/ЕС, в резултат на липсата на правилно и цялостно транспониране на тези директиви в полския правен ред.
- 20 Запитващата юрисдикция отбелязва, че по отношение на уязвимите лица (а лицата с вече диагностицирано психично разстройство несъмнено следва да се разглеждат като такива) Директива 2016/1919 засилва гаранциите, произтичащи от разпоредбите на Директива 2013/48/ЕС. Това означава, че по отношение на такива лица органите на досъдебното производство са длъжни не само да разпознаят и правилно да преценят уязвимото положение на обвиняемия в съответствие с изискванията на Директива 2016/1919, но и да гарантират достъпа на тези лица до адвокат в съответствие с разпоредбите на Директива 2013/48/ЕС в такъв момент и по такъв начин, че да им дадат възможност действително и ефективно да упражнят правото си на защита преди разпита им от полицията или други правоохранителни или съдебни органи и в момента на извършването на следствени и други действия по събиране на доказателства от правоохранителните или други компетентни органи.
- 21 Разпоредбите на националното наказателнопроцесуално право не уточняват кога и под каква форма следва да се установят (и да се извърши първоначална преценка на) нуждите на заподозрения (и обвиняемия) и поначало не въвеждат института на временната (спешна) правна помощ за обвиняемия. Съгласно член 79, параграф 1, точки 3 и 4 от Наказателнопроцесуалния кодекс обвиняемият трябва да има защитник в наказателното производство, ако съществува основателно съмнение, че към момента на извършване на деянието не е бил в състояние да разбира значението на

деянието или да ръководи постъпките си или способността му за това е била значително ограничена (т. 3), и ако съществува основателно съмнение дали психичното му състояние му позволява да участва в производството или да води защитата си самостоятелно и разумно (т. 4). Посочените случаи на задължителна защита обаче изобщо не са подкрепени чрез разписано в националните процесуални правила изискване към органите на досъдебното производство незабавно да установяват и преценяват подобни ситуации, а съгласно член 79, параграф 3 от Наказателно-процесуалния кодекс в случаите по член 79, параграф 1, точки 3 и 4 от този кодекс участието на защитник по принцип е задължително едва в съдебната фаза на производството.

- 22 Същевременно запитващата юрисдикция намира, че извършването на действията по установяване и предоставяне на било то и само спешна правна помощ на обвиняемия, особено още преди първия разпит в досъдебното производство, е изискване на Директиви 2016/1919 и 2013/48/ЕС. Това изискване обаче не е транспонирано в полското право. Признаването на директен ефект на посочените директиви в това отношение би дало възможност за извършване на действията по установяване и предоставяне на било то и само спешна правна помощ на обвиняемия преди първия разпит и защита на пълния обем на правата му като обвиняем. Именно по време на първия разпит разпитваното лице е най-беззащитно и податливо на евентуален натиск.
- 23 Разпоредбите на полското наказателно право също така не предвиждат да се изготвят записи на разпитите на лицата, за които се отнасят Директива 2016/1919 и Препоръката на Комисията. Запитващата юрисдикция е наясно, че препоръките са необвързващи актове (soft law), но въпреки това те имат информативна и разяснителна функция по отношение на разпоредбите на двете директиви. Националните съдилища все пак са длъжни да вземат предвид издаваните от органите на Съюза препоръки винаги когато те могат да хвърлят светлина върху тълкуването на други разпоредби на правото на Съюза. Препоръката за изготвяне на аудио-визуален запис има за цел да засили процесуалните гаранции за обвиняемия, наред с другото, като даде възможност да се провери дали правоохранителните органи са преценили без неоправдано забавяне дали има основания за предоставяне на правна помощ (било то и само спешна). Тази първоначална преценка следва да се отразява в извършваните процесуални действия. Това не означава непременно възможност за обжалване на акта, но трябва да е подлежащо на контрол право.
- 24 Възможността за изготвяне на аудио-визуален запис на разпита на обвиняемия е предвидена в член 147, параграф 1 от Наказателно-процесуалния кодекс, но не е посочена хипотезата на разпит в досъдебното производство на обвиняем, по отношение на когото би трябвало да съществува презумпция за уязвимост. На практика на този етап от производството не се правят такива записи. Липсата на запис обаче не

позволява последваща преценка на въпроса дали въобще е направен опит да се установят и преценят специфичните нужди на обвиняемия и дали той е бил в състояние да разбере разясненията.

- 25 Съгласно член 2, параграф 1 от Директива 2016/1919 правото да се поиска назначаване на служебен защитник възниква още в момента на задържането или ареста (буква а) или провеждането на определени действия по събиране на доказателства, в които обвиняемият може или трябва да участва (буква в), тоест още в досъдебната фаза на производството, преди разпита от полицията или друг орган или преди извършването на следствени действия или действия по събиране на доказателства.
- 26 Запитващата юрисдикция посочва, че в полското процесуално право не съществува механизъм за предотвратяване или саниране на пропуски на правоохранителния орган в това отношение. Тази липса често застрашава правото на защита на обвиняемия.
- 27 Според запитващия съд поради изтичането на срока за транспониране на Директива 2016/1919 (на 25 май 2019 г.) и изтичането на срока за транспониране на Директива 2013/48/ЕС (на 27 ноември 2016 г.) правата по тези директиви следва да се прилагат пряко спрямо гражданите в контекста на вертикалните отношения. В досъдебното производство обаче не са взети под внимание съответните цели на директивите.
- 28 Според запитващата юрисдикция основният проблем, свързан с нетранспонирането на Директива 2016/1919 и Директива 2013/48/ЕС и неизпълнението на Препоръката на Комисията, засяга гарантирането на правото на защитник за лицата, по отношение на които съществува презумпция за уязвимост и които следва да ползват правна помощ от момента, в който срещу тях бъде отправено обвинение за извършено престъпление. Без правна помощ лицата по Директива (ЕС) 2016/1919 може да не знаят на какво имат право и в какъв обем.
- 29 Съгласно член 31, параграфи 1 и 2 от полския наказателен кодекс не е налице престъпление, когато към момента на извършване на деянието съответното лице поради психично заболяване, умствена недоразвитост или друго смущение на психичната дейност не е било в състояние да разбере значението на деянието или да ръководи постъпките си, а ако към момента на извършване на престъплението способността му да разбира значението на деянието или да ръководи постъпките си е била значително ограничена, съдът може да определи особено ниско наказание. Според запитващата юрисдикция е недопустимо липсата на установяване на уязвимостта на лицето в досъдебната фаза да води до внасяне на обвинителен акт в съда срещу такова лице.
- 30 От гледна точка на правото на Съюза в наказателното производство заподозрените и обвиняемите, които са потенциално уязвими поради

съмнения относно тяхното психическо и физическо състояние, трябва да имат адвокат (правна помощ) в съответствие с националното право (член 79, параграф 1, точки 3 и 4 от Наказателно-процесуалния кодекс) и с Директива 2013/48/ЕС и Директива 2016/1919. Съгласно съображение 19 от Директива 2016/1919 държавата е длъжна да предостави на лицето правна помощ без неоправдано забавяне и най-късно преди първия разпит. Ако това не е възможно, институциите на досъдебното производство следва поне да предоставят спешна или временна правна помощ преди разпита или действията по събиране на доказателства.

- 31 Същевременно разпоредбите на полския наказателно-процесуален кодекс уреждат в ограничена степен въпросите, свързани с действителния и ефективен достъп до задължителна защита, и изобщо не уреждат въпроса за присъствието на адвокат на обвиняемия преди първия разпит и по време на действията с участието на обвиняемия, дори в случай на задължителна защита.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

32

- 33 Изискването по член 313, параграф 1 от Наказателно-процесуалния кодекс обвиняемият да бъде разпитан незабавно след предявяването на постановлението за привличането му като обвиняем и същевременно липсата на правно основание за служебно предоставяне на било то и само спешна или временна правна помощ е в противоречие с произтичащото от посочените директиви право на достъп до адвокат „преди разпита“. В член 301 от Наказателно-процесуалния кодекс се посочва, че в съдебното производство обвиняемият се разпитва с участието на защитник само по негово искане, като невявяването на защитника не е пречка за разпита.
- 34 За осигуряване на ефективността на правото на Съюза при обстоятелствата по настоящото дело запитващата юрисдикция се основава на принципа на директния ефект на нетранспонираните или неправилно транспонираните директиви на Съюза. Според запитващата юрисдикция посочените в първия, втория, третия, петия, шестия, седмия, деветия и десетия въпрос разпоредби на Директива 201[6]/1919 във връзка с Препоръката на Комисията и разпоредбите на Директива 2013/48/ЕС, които се прилагат и по отношение на обвиняемите, са ясни и точни и не повдигат тълкувателни съмнения. Освен това те са безусловни. Затова запитващата юрисдикция би желала да получи потвърждение, че посочените разпоредби отговарят на критериите за директен ефект.

Съображения по четвъртия и осмия въпрос

- 35 Запитващата юрисдикция отбелязва, че според нея се стига до колизия между нормите на вътрешното право (Наказателно-процесуалния кодекс) и правото на Съюза. Запитващата юрисдикция клони към извода, че поради неправилното транспониране на правото на Съюза и поради директния ефект на разпоредбите на директивите в описаната област съдилищата — и всички други държавни органи, които участват в осъществяването на правосъдието на различните му етапи — са длъжни да оставят без приложение разпоредбите на националното право, които са в противоречие с правото на Съюза. Действащата понастоящем процесуална уредба в Полша не само не съдържа достатъчно точни правила, които да гарантират пълния обем от права на заинтересования по Директива 2016/1919 и Директива 2013/48/ЕС, но и дори съдържа норми, които не позволяват процесуалните правила да се тълкуват в съответствие с правото на Съюза.
- 36 Член 79, параграф 3 от Наказателно-процесуалния кодекс предвижда, че участието на защитника е задължително само в съдебната фаза и в онези заседания, в които участието на подсъдимия е задължително.
- 37 Член 301 от Наказателно-процесуалния кодекс предвижда, че разпитът на обвиняемия се извършва с участието на защитник само по искане на обвиняемия, а невявяването на защитник (независимо от причината за това)

не е пречка за разпита. Затова разпитът на потенциално уязвимо лице в качеството на обвиняем (или дори заподозрян) без възможност за контакт със защитник и без гарантираното участие на такъв в това процесуално действие не представлява нарушение на правилата на Наказателно-процесуалния кодекс. Полското наказателно право също така не съдържа уредба на въпроса за предоставянето на спешна или временна помощ още на етапа на установяването на нуждите на заподозрения. Обичайна практика в досъдебното производство е прокурорът да поиска от съда да назначи служебен защитник на обвиняемия едва след получаване на експертизата, когато лицето вече е разпитано за първи път и е привлечено като обвиняем.

- 38 Член 301 от Наказателно-процесуалния кодекс според запитващата юрисдикция е обща норма и съответно предвиденото в него задължение за разпит на обвиняемия с участието на защитник изобщо не е конкретизирано. Действията по събиране на доказателства протичат без участието на адвокат, докато успоредно с това прокурорът събира допълнителна информация за здравословното състояние на обвиняемия — както е и по делото срещу К.Р. Всички най-важни действия в досъдебното производство в такъв случай се извършват спрямо обвиняемия без участието на защитник.
- 39 Описаните по-горе полски наказателнопроцесуални правила или не са съобразени с разпоредбите на директивите, или направо са в противоречие с тях. Затова запитващата юрисдикция смята, че е необходимо както съдилищата, така и всички държавни органи, които участват в осъществяването на правосъдието, да оставят без приложение тези разпоредби на националното право, които са в противоречие с ефективното прилагане на правото на Съюза в обсъждания аспект. За сметка на това, ако е достатъчно да се даде съответстващо тълкуване на тези разпоредби, както съдилищата, така и останалите държавни органи, които участват в осъществяването на правосъдието, са длъжни да приложат този способ.
- 40 Запитващата юрисдикция отбелязва също така възможното противоречие между съдържанието на съображение 27 от Директива 2016/1919 и разпоредбата на член 344а от Наказателно-процесуалния кодекс, която позволява делото да бъде върнато на прокурора с цел допълване на следствените действия или доказателствата, ако материалите по делото сочат съществени пропуски в производството, и особено необходимост от събиране на още доказателства, а извършването на съответните процесуални действия от съда би създадо значителни затруднения. Тази разпоредба обаче поставя ударението върху липсата на доказателства в преписката, а изобщо не споменава хипотезата на нарушаване на процесуалните гаранции за обвиняемия.

Съображения по единадесетия, дванадесетия и тринадесетия въпрос

- 41 С единадесетия, дванадесетия и тринадесетия въпрос запитващата юрисдикция цели да установи кое е ефективното правно средство за защита,

което би следвало да осигури на обвиняемите в наказателното производство пред запитващата юрисдикция отстраняване на последиците от нарушението на правата им по Директива 2016/1919 и субсидиарно по Директива 2013/48/ЕС. Необходимостта от такова средство за защита произтича от член 8 от Директива 2016/1919 и член 12 от Директива 2013/48/ЕС.

- 42 По отношение на правото на адвокатска помощ и по отношение на последиците от нарушаването на това право Директива 2013/48/ЕС и Директива 2016/1919 препращат към актуалната съдебна практика на Европейския съд по правата на човека (наричан по-нататък „ЕСПЧ“) и следователно указват необходимостта да се спазват страсбургските стандарти в тази област.
- 43 Запитващата юрисдикция обръща внимание по-специално на решенията на ЕСПЧ по дело *Salduz*, по дело *Ibrahim* и по дело *Beuze*, въз основа на които стига до извода, че практиката на ЕСПЧ не допуска в процеса да се използват доказателствата, установени от обясненията, които подсъдимите са дали в началния етап на наказателното производство, без да им е било гарантирано правото на адвокатска защита и без да са били надлежно запознати с последиците от даването на обяснения.
- 44 От това следва, че съгласно практиката на ЕСПЧ нарушението на правото на защита е сериозно основание да не се вземат предвид доказателствата, получени в условията на такова нарушение. Пречка за възприемането на подобен подход в полското национално право обаче е член 168а от Наказателно-процесуалния кодекс, съгласно който доказателствата не може да се приемат за недопустими само защото са събрани в нарушение на процесуалните правила или чрез престъпление по смисъла на член 1 (предпоставки за наказателната отговорност), параграф 1 от Наказателния кодекс, освен ако не са събрани при изпълнението на служебните задължения на орган на власт по повод на: убийство, умишлено нанасяне на телесна повреда или противозаконно лишаване от свобода. Вярно е, че в Директива 2013/48/ЕС европейският законодател не е въвел обща забрана за използване на доказателства, получени по начин, който нарушава правото на достъп до адвокат, но все пак е установил изискване оценката на такива доказателства да се извършва със специално внимание, като се взема предвид необходимостта да се гарантира справедливостта на производството за обвиняемия/заподозрения.
- 45 По тази причина запитващата юрисдикция счита, че разпоредбите на Директива 2013/48/ЕС относно ефективните правни средства за защита изискват съдът да остави без приложение разпоредбата на член 168а от Наказателно-процесуалния кодекс, когато преценява обясненията на обвиняем/подсъдим, на когото не е било осигурено правото на адвокатска защита, и да приеме извършеното по този начин действие за недопустимо. След това съдът следва да изключи събраните чрез недопустимото процесуално действие доказателства от материалите по делото и да повтори

действието при съобразяване на правото да присъства защитник. За целта в такива случаи съдът следва да приложи института на връщане на делото на досъдебната фаза (член 344а от Наказателно-процесуалния кодекс), като задължи прокурора да отстрани нарушенията.

- 46 Запитващата юрисдикция посочва, че в конкретния случай са били допуснати редица нарушения на правата на обвиняемия (разпит без участието на защитник, при това два пъти при наличието на съмнения в способността на обвиняемия да разбира значението на извършваните спрямо него действия и свободно да се изразява, включително в психиатрична болница), като не е възможно тези нарушения да се отстранят в съдебната фаза на процеса, а наличието им оказва съществено влияние на преценката за законосъобразността на начина, по който са събрани доказателствата по делото.
- 47 Поради това запитващата юрисдикция счита, че институтът на член 344а от Наказателно-процесуалния кодекс е единственото ефективно и налично в полския наказателен процес средство за правна защита по смисъла на член 12 от Директива 2013/48/ЕС, което е годно действително да доведе до отстраняване на процесуалните нарушения в досъдебното производство по отношение на правото на защита на обвиняемия на този етап от производството.

Съображения по четринадесетия и петнадесетия въпрос

- 48 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали прокурорът е длъжен да признае директен ефект на разпоредбите на тази директива след изтичането на срока за нейното транспониране. Запитващата юрисдикция счита, че в досъдебното производство полските правоохранителни органи не признават такъв ефект и основават решенията си единствено на текста на полското законодателство, което обезсмисля значението на Директива 2016/1919 в полския правопорядък.
- 49 След приключването на досъдебното производство и внасянето на обвинителния акт в съда прокурорът е страна в производството. Допреди този момент обаче той е органът, който води производството и следователно осъществява правосъдието в широкия смисъл на думата. Той може да привлече дадено лице като обвиняем и да изготви обвинителен акт срещу него, а може и да прекрати производството. Съгласно член 6 от Закона за прокуратурата прокурорът е длъжен да извършва предвидените в закона действия, като се ръководи от принципа на безпристрастност и равно третиране на всички граждани. От това би следвало да произтича и задължение да следи за спазването на правото на Съюза. Въпреки това се наблюдават нарушения на правата в досъдебните производства, в които участват лица, ползващи се със защитата по Директива 2016/1919, която не е транспонирана изцяло.

- 50 Като се позовава на практиката на Съда, и по-специално на решение от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и на Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), запитващата юрисдикция приема, че и органите на досъдебното производство трябва да притежават качеството независимост винаги когато прилагат правото на Съюза. Запитващата юрисдикция отбелязва, че затова в посоченото решение Съдът отправя остри критики по отношение на случаите, в които гарантирането на установените в Съюза основни права е поверено на орган, на който изпълнителната власт (министърът на правосъдието) може да дава задължителни указания, и посочва, че това противоречи на принципа за гарантиране на правото на ефективна правна защита.
- 51 В полската наказателноправна система обаче горестоящите прокурори и главният прокурор (който същевременно е министър на правосъдието, т.е. орган на изпълнителната власт) могат по всяко време и по всяко дело да изискат районният прокурор да приеме различна от първоначалната правна квалификация на извършеното деяние, да поиска налагане на мярка за неотклонение задържане под стража, да наложи някоя от другите, по-леки мерки за неотклонение, да внесе обвинителен акт или да прекрати производството, или пък да не вземе предвид директния ефект на дадена директива, която не е транспонирана в полското право в определения срок.
- 52 Съгласно член 1, параграф 2 от Закона за прокуратурата министърът на правосъдието изпълнява длъжността главен прокурор, а съгласно член 13, параграф 2 от Закона за прокуратурата се явява ръководител на прокурорите от всички общи прокуратури. Той има правомощия да издава заповеди, насоки и указания (член 13, параграф 1 от Закона за прокуратурата), като прокурорите от общите прокуратури са длъжни да изпълняват неговите заповеди и указания, а дори и насоките му.
- 53 Независимостта на прокурорите гарантира на лицата, че този орган ще отстоява върховенството на закона. Това е гаранция за правото на справедлив и безпристрастен съдебен процес. Същевременно при действащата нормативна уредба в Република Полша де факто политикът, който е едновременно министър на правосъдието и главен прокурор, може да влияе върху хода на всяко наказателно производство и дори косвено (чрез т.нар. „възпиращ ефект“) да влияе върху решенията на съда, а в още по-висока степен и върху решенията на прокурорите от подчинените му прокуратури.
- 54 В контекста на упражняването на така наречения „възпиращ ефект“ върху прокурорите запитващата юрисдикция изтъква член 106, параграф 3 от Закона за прокуратурата, който предвижда възможността за командироване на прокурора без негово съгласие за срок до 12 месеца за година в прокуратура със седалище в населеното място, в което живее командирваният, или в прокуратура в населеното място, в което се намира прокуратурата, в която работи командирваният. Такова командироване

следва да е изключение, но в периода от 4 март 2016 г. до 31 декември 2019 г. най-малко 60 прокурори са били преместени в прокуратура от по-ниска степен като своеобразно дисциплинарно наказание. Друга — също толкова тежка — форма на своеобразно дисциплинарно наказание е командироването на прокурора в друга прокуратура, намираща се извън местоработата или местоживеенето му за срок до 6 месеца без негово съгласие. Запитващата юрисдикция счита, че упражняването на влияние (прилагането на възпиращ ефект) върху правосъден орган може да бъде предприето с цел органът да не приложи пряко правото на Съюза.

- 55 В това отношение е необходимо Съдът да даде тълкуване, за да изясни дали принципите на правото на Съюза трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат норми на националното право, които оставят възможност да се оказва натиск върху правосъдните органи, за да ограничават или изключват прякото прилагане на правото на Съюза, и по-конкретно не допускат норми на националното право, които възпират съдиите или прокурорите от това да оставят без последици националното право с цел да гарантират пълната ефективност на правото на Съюза. Без отговор на тези въпроси съществува сериозен риск, независимо от отговорите на първите дванадесет въпроса, решението по тях да не може да бъде приведено в изпълнение в националното право, тъй като в националния правопорядък има механизми за репресия (посоченото командироване на по-ниска длъжност или преместване) и за намеса (насоките и указанията), които могат ефективно да осуетят това.
- 56 В съответствие с член 105, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда Sąd Rejonowy we Włocławku (Районен съд Влоцлавек) отправя искане за разглеждане на делото по реда на бързото производство.